

LUKE HARDING

DEZVĂLUIRILE LUI SNOWDEN

*Povestea neștiută
a celui mai căutat om din lume*

Traducere din limba engleză
de Mihaela Adina Eros

**METEOR
PUBLISHING**

CUPRINS

<i>Prefață de Alan Rusbridger</i>	7
<i>Prolog : Întâlnirile</i>	9
1. ThetrueHOOHA	17
2. Nesupunerea civică	38
3. Sursa	55
4. Palatul enigmelor	73
5. Omul din cameră	85
6. Știre bombă	97
7. Cel mai căutat om de pe planetă	116
8. „Orice telefon, de oriunde, oricând”	125
9. De distrat, v-ați distrat	137
10. Nu fiți răi	155
11. Fuga	171
12. <i>Der Shitstorm</i>	201
13. Debaraua	221
14. Împușcați-l pe mesager	238
<i>Epilog: Exilul</i>	261
<i>Un an mai târziu</i>	265
<i>Mulțumiri</i>	285
<i>Index</i>	287

THE TRUE HOOHA

Ellicott City, lângă Baltimore
Decembrie 2001

„Nimic nu e mai sacru în cele din urmă,
decât integritatea minții unei persoane.”

RALPH WALDO EMERSON

„Încrederea în sine”, *Eseuri: prima parte*

La sfârșitul lui decembrie 2001, cineva care-și spunea TheTrueHOOHA avea o întrebare. TheTrueHOOHA era un tânăr american de 18 ani, un pasionat al jocurilor online, cu impresionante abilități în domeniul IT și o inteligență pătrunzătoare. Identitatea sa reală era necunoscută. Dar pe atunci, toți cei care postau pe ARS Technica, un popular site de tehnologie, făceau asta în mod anonim. Majoritatea utilizatorilor erau tineri. Toți erau extrem de pasionați de internet.

TheTrueHOOHA dorea niște sfaturi despre cum să-și creeze propriul său server web. Era sâmbătă dimineața, puțin trecut de 11:00, ora locală. Scrise pe site: „E prima mea postare. Fiți îngăduitori. Iată care-i dilema mea: vreau să am propriul meu server. De ce anume am nevoie?”

În scurtă vreme, utilizatorii obișnuiți îi înșirau sugestii ajutătoare. Să ai propriul server nu era cine știe ce mare scofală, însă aveai nevoie de un computer Pentium 200 cel puțin, suficientă memorie și o lățime de bandă decentă. Lui TheTrueHOOHA i-au plăcut răspunsurile. Replică: „Ah, în asta constă comoara de neprețuit a științei IT, asta e Ars.” La ora două era tot online (însă destul de obosit: „Casc. E vremea de culcare, trebuie să mă scol devreme mâine, pentru mai multe chestii de tocilar”, a scris el.

Deși poate era nou pe site, TheTrueHOOHA vorbea fluent și sigur pe sine. „Dacă par un adolescent de 18 ani beligerant, încrezut, impertinent, fără niciun respect față de cei mai în vârstă, probabil că nu sunteți departe de adevăr”, scria el.

După câte se pare, avea o părere proastă despre profesorii săi, scriind: „Colegiile de stat nu au cei mai străluciți profesori.”

TheTrueHOOHA avea să devină un utilizator foarte activ al site-ului Ars Technica. În următorii opt ani, a postat circa opt sute de comentarii. Participa și pe alte forumuri, mai ales pe #arsificial. Cine era acest tip? Părea să aibă o sumedenie de slujbe; se descriesese ori ca „șomer”, ori ca soldat ratat, „editor de sistem” sau drept cineva care avea acces la informații confidențiale ale Departamentului SUA.

Avea ceva din Walter Mitty¹? Casa lui se afla pe Coasta de Est a Americii, în statul Maryland, lângă Washington DC. Dar pe la vreo douăzeci și cinci de ani era deja un tip misterios, umblat prin lume. Își făcu brusc apariția în Europa – în Geneva, Londra, Irlanda (un loc frumos, se pare, lăsând la o parte „problema cu socialismul”), Italia și Bosnia. A călătorit și în India.

TheTrueHOOHA nu pomenea nimic despre ceea ce făcea el mai exact. Dar existau câteva indicii. Cu toate că n-avea nicio diplomă, știa uluitor de multe despre computere și părea să-și petreacă mare parte din viață online. Era deci un fel de autodidact. Opiniile sale politice păreau a fi de republican convins. Credea cu tărie în libertatea personală, apărându-i, de pildă, pe australienii care cultivau canabis.

Uneori putea fi chiar nesuferit. Îi spusese unui alt tip de pe Ars Technica, de exemplu, că era un „mucos”; alții, care nu erau de acord cu părerile lui referitoare la securitatea socială, de a-i lăsa pe oameni să se descurce singuri, erau niște „retardați nenorociți”.

¹ Walter Mitty, eroul filmului *Viața secretă a lui Walter Mitty*, al cărui nume, intrat și în unele dicționare, a ajuns să reprezinte, într-un sens mai larg, un individ banal, dar cu o imaginație bogată (n.red.).

Chiar și pentru standardele paginii de chat, la care poate participa oricine – la fel ca într-un bar unde te poți alătura oricărei conversații – TheTrueHOOHA era un tip înfumurat.

Ceilalți utilizatori n-au aflat niciodată adevăratul său nume. Au văzut, însă, cum arăta. În aprilie 2006, la câteva luni de la împlinirea vârstei de 23 de ani, TheTrueHOOHA postă câteva poze personale, făcute la o ședință foto de amatori. În ele se putea vedea un tânăr drăguț, palid, cu ochi ușor încercânați, oarecum vampiric ca apariție, zgâindu-se melancolic la cameră. Într-una dintre poze, poartă o brățară ciudată de piele.

„Drăguță”, comentă un utilizator. „Nu vă place deloc brățara mea?” întrebă TheTrueHOOHA, când cineva a remarcat că părea homosexual. El a insistat că era heterosexual. Și adăugă la întâmplare: „Prietena mea e fotograf.”

Discuțiile susținute de TheTrueHOOHA pe site acoperă un șir pitoresc de teme: jocuri, fete, sex, Japonia, bursă, experiența sa dezastruoasă din armata americană, impresiile sale despre multirasiala Mare Britanie, bucuria deținerii unei arme („Am un Walther P22. E singura mea armă, dar sunt nebun după ea”, scria el în 2006.) Într-un fel anume, postările sale de pe site alcătuiesc un *Bildungsroman*, un roman al experiențelor unui tânăr, scris de cineva care făcea parte din prima generație ce crescuse cu internetul.

Apoi, în 2009, postările se răresc. Ceva se întâmplă. Exuberanța de la început dispare; ultimele postări sunt sumbre și deprimante. Răzbate o undă de amărăciune. În februarie 2010, trimite una dintre ultimele sale postări. TheTrueHOOHA menționează ceva ce îl deranjează: urmărirea generală întreprinsă de stat. Scrie:

„Societatea pare să fi dezvoltat, într-adevăr, un respect plin de încredere față de spioni.

Mă întreb cât de bine s-ar fi vândut plicurile ce devin transparente la lumina magică a lumânărilor federale în 1750? 1800? 1850? 1900? 1950? Am ajuns unde suntem azi din pricina unui parcurs pe o pantă alunecoasă, pe care ne

stătea în putere s-o evităm? Sau a fost o schimbare relativ bruscă ce s-a produs pe nesimțite din cauza secretomaniei guvernamentale generalizate?”

Ultima postare a utilizatorului TheTrueHOOHA datează din 21 mai 2012. După aceea el dispare, o semnătură electronică în mijlocul imensității spațiului cibernetic. Dar un an mai târziu, după cum știm, TheTrueHOOHA, alias Edward Snowden, zboară spre Hong Kong.

Edward Joseph Snowden s-a născut pe 21 iunie 1983. Prietenii îl știu drept Ed. Tatăl său, Lonnie Snowden, și mama sa, Elizabeth – cunoscută drept Wendy – erau iubiți din liceu și s-au căsătorit la optsprezece ani. Lonnie era ofițer în garda de coastă a SUA; Snowden și-a petrecut primii săi ani în Elizabeth City, pe coasta Carolinei de Nord, unde garda de coastă avea cea mai mare bază aeriană și maritimă. Are o soră mai mare, Jessica. Ca mulți alți membri ai forțelor armate ale SUA, Snowden senior are niște opinii patriotice puternice. Este conservator. Și partizan al libertății absolute.

Dar este și un conservator meditativ. Tatăl lui Snowden e un tip logic, cultivat și citează din opera poetului Ralph Waldo Emerson, care pledează pentru un om ce ține la propriile sale principii împotriva dictatelor unui stat corupt. Intrând în garda de coastă, Lon Snowden jurase să respecte Constituția SUA și drepturile omului. Și o luase în serios. Pentru el, jurământul nu reprezenta doar o serie de cuvinte goale: întărea contractul american solemn dintre un cetățean și stat.

Pe vremea când Snowden era mic – un băiat cu păr des, blond și zâmbet larg – el și familia sa s-au mutat în Maryland, în apropiere de Washington DC. Snowden a urmat școala primară și secundară în Crofton, Anne Arundel County, un orașel cu vile drăguțe, între DC și Baltimore. Nicio școală dintre cele prin care a trecut el nu este arătoasă; amândouă seamănă cu niște buncăre din cărămidă, fără ferestre (prima, cel puțin, are o grădină cu arbuști, fluturi și

un copac singuratic în apropiere de parcare). În adolescență, Snowden s-a mutat lângă Liceul Arundel, școală pe care a frecventat-o timp de un an și jumătate.

Din ce-și amintește tatăl său, educația lui Snowden a avut de suferit atunci când acesta s-a îmbolnăvit, probabil de febră glandulară. A lipsit patru sau cinci luni de la școală. Și a mai existat un factor care i-a afectat studiile: părinții săi aveau să se despartă. Mariajul lor nefericit se destrăma, iar Snowden nu reuși să termine liceul. În 1999, la vârsta de 16 ani, Snowden s-a înscris la colegiul de stat Anne Arundel Community College. Campusul întins al colegiului se mândrește cu stadioanele sale de baseball și fotbal și cu mottoul sportiv: „Nu poți ține ascunsă mândria de pisică sălbatică.”

Snowden a urmat cursuri de informatică și mai târziu și-a obținut GED-ul (General Education Development), un echivalent al diplomei de liceu. Dar faptul că n-a reușit să-și termine liceul avea să constituie un motiv de stânjeneală și atitudine defensivă permanentă. În februarie 2001, mama lui Snowden înaintă divorțul. Acesta se produse trei luni mai târziu.

După această despărțire răvășitoare, dificilă, Snowden a locuit cu un coleg, apoi cu mama sa, în Ellicott City, la vest de Baltimore. Locuința mamei sale se află într-un complex rezidențial izolat, numit Woodland Village, cu piscină și terenuri de tenis proprii. Casa ei cenușie, cu două etaje, este situată în apropierea unui povârniș verde. Există și un teren de joacă pentru copii; în curți cresc arbuști de *geranium* și *hosta*; poți vedea doamne între două vârste plimbându-și câinii mari și făloși. E un loc primitiv. Vecinii își aduc aminte că-l vedeau pe Snowden prin fereastra cu perdelele trase, lucrând, de regulă, la calculator.

Orășelul în care locuiau fusese numit astfel după Andrew Ellicott, un quaker care emigrase din Anglia în 1730. La sfârșitul secolului al XVIII-lea, Ellicott City era un loc prosper, cu mori de apă pe malul estic al fluviului și case masive, din granit de culoare închisă, de prin partea locului. Există până și un tun britanic. Baltimore, cu portul său, se afla în apropiere. În secolul al XXI-lea,

morile dispăruseră de mult sau se transformaseră în muzee. În unele cazuri fuseseră literalmente spulberate de ape. Acum, principalul angajator local în Maryland era guvernul federal. Washington DC se afla la mică distanță.

Snowden a crescut mai ales la umbra uriașă a unei agenții guvernamentale. De la mama sa de acasă se făceau 15 minute cu mașina până acolo. Agenția se află la jumătatea drumului dintre Washington și Baltimore, într-o zonă cu acces limitat. Are în mod clar un rol secret. E o clădire uriașă, verde, cubică, pe jumătate ascunsă de copaci. Pe acoperiș se află antene ciudate. Există o parcare enormă, o centrală electrică mare și o cupolă albă, ca o minge de golf. În interior sunt antene de satelit. Există garduri electrice și o atmosferă de loc foarte bine păzit. Pe o plăcuță mai departe de Baltimore Washington Parkway scrie: „NSA, prima la dreapta. Acces permis doar angajaților.”

Acest *metropolis* discret este sediul Agenției Naționale de Securitate NSA (National Security Agency), organizație de spionaj extern a SUA din 1952. Adolescent fiind, Snowden știa totul despre NSA. Colegiul său se afla, practic, la doi pași. Mulți dintre vecinii mamei sale lucrau acolo. Plecau cu mașinile în fiecare dimineață, străbătând zona rurală a Marylandului și se întorceau în fiecare seară de la complexul de 4 km² din Fort Meade. Puzzle Palace (Palatul enigmelor) sau SIGINT City, cum este cunoscut, are 40.000 de angajați. Este cel mai mare angajator de matematicieni din SUA.

Pentru Snowden însă, probabilitatea de a pătrunde în această instituție guvernamentală misterioasă era una îndepărtată. Când avea vreo douăzeci de ani, interesul său principal era reprezentat, în general, de calculatoare. Pentru el, internetul era „cea mai importantă invenție din întreaga istorie a omenirii”. Stătea de vorbă online cu oameni „cu tot felul de păreri, pe care, altminteri, nu i-ar fi cunoscut niciodată”. Petrecea zile întregi navigând pe internet și jucând *Tekken* – un joc japonez interactiv. Nu era un toțilar: se menținea în formă, practica kung fu și, conform unei postări de pe Ars Technica, se întâlnea cu fete asiatice.

Dar a recunoscut că n-avea cum să facă din asta o carieră. În 2003 postează: „Sunt un MCSE², expert în soluții Microsoft, fără diplomă sau autorizație, care locuiește în Maryland. A se citi somer.”

Tatăl lui Snowden se mutase în acest timp în Pennsylvania. Era pe punctul de a se recăsători.

Inviaza Irakului din 2003 condusă de SUA l-a făcut pe Snowden să se gândească serios la o carieră militară. Ca și tatăl său, care și-a petrecut trei decenii în garda de coastă a SUA, Snowden susține că simțea „chemarea de a-și servi țara”. „Voiam să lupt în războiul din Irak, pentru că simțeam că aveam o obligație ca om să ajut la eliberarea altor oameni de sub opresiune”. Motivele sale par idealiste și pe aceeași linie cu obiectivele declarate de președintele George W. Bush de răsturnare a lui Saddam Hussein.

Snowden se gândi să se înroleze în forțele speciale ale SUA. Armata oferea ceea ce, din exterior, părea un proiect atrăgător, prin intermediul căruia recruți lipsiți de experiență puteau încerca să devină soldați de elită. În mai 2004, a făcut pasul decisiv și s-a înrolat. A fost repartizat la Fort Benning, în Georgia, o mare bază militară americană.

Schema de pregătire presupunea opt până la zece săptămâni de instrucție de bază, apoi un curs avansat de infanterie. După aceea, urma o evaluare a aptitudinilor pentru forțele speciale.

Stagiul său în armata americană a fost un dezastru. Snowden era într-o formă fizică bună, dar n-avea vocație de soldat. Era miop, cu o acuitate vizuală de -6.50/-6.25 dioptrii („Acuitatea mea vizuală se sfârșește cam la 10 cm distanță și oftalmologul meu a râs întotdeauna de mine”, scria el). Avea și niște picioare neobișnuit de înguste. „Civililor de la Fort Benning le-a luat cam 45 de minute ca să-mi găsească niște ghete potrivite”, povestește el pe Ars Technica – episod ce s-a sfârșit printr-o muștrare de la sergentul său de pluton.

² MCSE – Microsoft Certified Solutions Expert (n.red.).